

Postawy studentów wobec naruszania uczciwości akademickiej

Streszczenie

Nieuczciwość akademicka jest powszechnym zjawiskiem w polskiej i międzynarodowej rzeczywistości edukacyjnej, występującym na każdym stopniu nauki – od szkoły podstawowej do szkoły wyższej. Szacuje się, że około 80% uczniów i studentów zdobywa oceny w sposób naruszający rzetelność nauki, przy czym dotyczy to wielu form oszukiwania: m.in. przedstawiania cudzej pracy jako własnej, wzajemnego odpisywania, dzielenia się swoimi rozwiązaniami, odpisywania na egzaminie, plagiowania, zakupu gotowych wypracowań i zadań, itp.

Przedmiotem analiz teoretycznych oraz badań empirycznych prezentowanych w niniejszej pracy była (szeroko rozumiana) uczciwość akademicka i jej naruszanie, omawiane w kontekście postaw studentów wobec tego zjawiska. W prowadzonym procesie badawczym przyjęto trójczynnиковą definicję postawy, która obejmuje wymiar poznawczy (czyli wiedzę na temat nieuczciwości akademickiej), wymiar afektywny (nastawienie emocjonalne wobec oszustw) oraz wymiar behawioralny (podejmowane nieuczciwe praktyki), równocześnie postawę traktując jako pełny konstrukt.

Analiza wyników badań opisanych w pracy, pozwoliła na diagnozę postaw młodzieży akademickiej wobec naruszania uczciwości akademickiej oraz określenie kierunku postaw młodzieży wobec naruszania uczciwości akademickiej z uwzględnieniem trzech komponentów zawartych w tych postawach: poznawczego, emocjonalnego i behawioralnego, reprezentowanego odpowiednio przez czynniki pragmatycznej racjonalizacji, autorefleksji moralnej i funkcjonowania moralnego. W tym celu wykorzystano autorskie narzędzie: Skala Postaw Wobec Naruszania Uczciwości Akademickiej – SPNA. Celem badania było także określenie niektórych czynników podmiotowych lub/i przedmiotowych w kształtowaniu się tych postaw.

W pierwszej – teoretycznej – części pracy przedstawiono, na podstawie obowiązujących koncepcji teoretycznych, literatury przedmiotu oraz aktualnych danych empirycznych, niezbędne pojęcia, na których opiera się projekt przeprowadzonych badań i w odniesieniu do zmiennych uwzględnionych w przeprowadzonych badaniach. Zaprezentowano w niej problematykę postaw oraz poddano dyskusji zjawisko naruszania uczciwości akademickiej.

W drugiej części pracy zaprezentowano metodologiczną koncepcję badań własnych w oparciu o wiedzę psychologiczno-pedagogiczną i sposoby postępowania badawczego. Część ta rozpoczyna się od przedstawienia celu, przedmiotu badań oraz prezentacji modelu badawczego. Następnie zdefiniowano problemy i hipotezy badawcze. Przedstawiono zmienne uwzględnione w badaniach wraz z ich definicjami i operacjonalizacją. Zmienne zależne operacjonalizowano za pomocą skali własnej konstrukcji, stąd w tej części przedstawiono wyniki analiz czynnikowych, trafności i rzetelności skali w ramach opisu badań pilotażowych. Zaprezentowano również metody badań oraz opisano grupę osób poddaną procedurze badawczej (w badaniu udział wzięło 1008 studentów, z czego analizie poddano materiał badawczy pozyskany od 761 osób).

Trzecia część niniejszej pracy obejmuje analizę i interpretację wyników badań wraz z odpowiedzią na postawione pytania badawcze oraz rozstrzygnięciem prawdziwości postawionych hipotez badawczych. Pracę kończy dyskusja wyników, w której przedstawiono interpretację omawianych wyników badań w świetle literatury przedmiotu oraz w odniesieniu do dostępnych w niej danych empirycznych. W wyniku przeprowadzonych analiz, ustalono, że młodzież w wymiarze komponentu poznawczego (czynnik pragmatycznej racjonalizacji) prezentuje pozytywne i ambiwalentne przekonania na temat łamania rzetelności nauki. Komponent emocjonalny (czynnik autorefleksja moralna) wskazywał na brak akceptacji dla naruszania uczciwości akademickiej. Studenci deklarowali również ambiwalentny i pozytywny repertuar zachowań związanych z angażowaniem się w nieuczciwe praktyki. Dokładna analiza statystyczna pozwala stwierdzić, iż postawy studentów wobec naruszania uczciwości akademickiej są w większości ambiwalentne i pozytywne. Wykazują również spójność w obrębie trzech głównych komponentów postawy: poznawczego, emocjonalnego oraz behawioralnego, co oznacza, że istnieje współzależność między wymienionymi trzema komponentami. Przeprowadzono również analizy mediacji i moderacji w celu ustalenia uwarunkowań postaw. Wyniki były różne w zależności od płci, roku studiów i poziomu ocen. Zależności te nie były jednak jednoznaczne i były modyfikowane przez wiele innych czynników osobowościowych, jak: poziom zależności od nagrody, transcendentności, wytrwałości, kooperacji, zapału do nauki czy zadowolenia.

W zakończeniu przeanalizowano ograniczenia niniejszych badań i wskazano możliwe kierunki przyszłych analiz. W przeprowadzonych badaniach ustalono, że istnieje szansa na budowanie kultury uczciwości poprzez: wskazywanie zasad uczciwości, zwiększanie studenckiej świadomości, wyraźne i otwarte omawianie oczekiwań oraz egzekwowanie standardów akademickich.